

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.10, maj 2017

Indledningen er redigeret af Ida Marie Klahn og Klaus Nielsen

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Kvædinger eller Smaakvad

ved Kirsten Vad

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Indhold
 - 2.1 Grundtvigs kommentarer
 - 2.2 Udvalget
 - 2.3 Syv nye digte
 - 2.3.1 Til Cathrine Marie Bang min elskede Moder
 - 2.3.2 Skjaldelivet
 - 2.3.3 Kammersvenden fra Morland
 - 2.3.4 Golgatha
 - 2.3.5 Historien
 - 2.3.6 Karen Bjørns Minde
 - 2.3.7 Thryms Kvide eller Hammervisen
- 3 Sammenfatning
- 4 Efterliv
- 5 Anvendt litteratur
 - 5.1 Trykt
 - 5.2 Utrykt

1 Anledning

I 1815 gør Grundtvig status over sin digteriske udvikling. Han samler en stor del af sine digte fra perioden 1808-1815 og udgiver dem i *Kvædinger eller Smaakvad*. Samlingen begynder med Grundtvigs første selvstændige udgivelse, *Maskeradeballet i Danmark 1808. Et Syn* (1808), og bevæger sig kronologisk frem til 1815 og digtet

“Thryms Kvide”, som trykkes første gang i *Kvæddinger*. Fortalen tilegner *Kvæddinger* til forfatterskabets gamle venner (s. XVII f.), som Grundtvig vil tilbyde et fornyet bekendtskab med den vej, han de “syv forledne Aar har vandret” (s. XV).

Perioden 1808-1815 indebærer store forandringer i Grundtvigs forfatterskab og liv. I efteråret og vinteren 1810-1811 oplever han sin store krise, som medfører en kristen vækkelse (se fx indledningen til *Idunna*). Indtil 1811 er emnet nordisk mytologi og sagnhistorie en af Grundtvigs store interesser, og det har en fremtrædende plads i forfatterskabet. I årene efter krisen (1811-1815) koncentrerer Grundtvig sig imidlertid om det historisk-teologiske og nedvurderer sin tidligere beskæftigelse med den nordiske mytologi, der nu opfattes som afguderier (jf. Auken 2005, s. 192 og s. 205). I *Kvæddinger* sammenstiller og diskuterer Grundtvig disse to perioder af sit forfatterskab.

Ifølge Flemming Lundgreen-Nielsen kan Grundtvig have fået ideen til *Kvæddinger* allerede i 1812 gennem et avisudklip fra *Dagen*, som Povel Dons havde tilsendt ham (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 516; Dons 1812). *Dagen* citerede den 4. januar 1812 en notits fra *Fyens Stifts adresseavis* den 31. december 1811 om *Optrin af Nordens Kæmpeliv* og nytårgaven *Saga*. Notitsens forfatter udtrykte her ønsket om, “at man havde alle Hr. Forfatterens i Ugeblade o. s. v. omspredte Smaadigte samlede i eet Skrivt, hvis Udgivelse sikkert vilde være alle Grundtvigs Venner kjær” (s. 715).

Grundtvig påbegyndte *Kvæddinger* i sommeren 1814, fortalen blev underskrevet den 9. april 1815, og værket udkom officielt den 1. juli 1815.

2 Indhold

Med *Kvæddinger* forsøger Grundtvig at give læseren et billede af sit forfattervirke gennem en sammenstilling af sine digte fra perioden 1808-1815. Han forsyner desuden værket med kommentarer, som både giver biografiske oplysninger og bedømmelser af de enkelte digte. Fortalen fremhæver, at læseren kan overskue hans forfatterskab, som det virkelig har været gennem værkets kronologiske opbygning og dets autentiske værdi. Han lader “alle de ældre Stykker aftrykke, paa enkelte Ord nær, uforandrede” (s. XVI), selv når han er stærkt utilfreds med digtenes indhold. Dette ses fx i fortalen til “Freis Kierlighed”, hvor han trods sin uvilje mod digtet afviser at omarbejde det, da det i så fald ikke længere ville være “et Kvad fra min syncretistiske Tid, som jo dette skal være” (s. 48).

Samlingen gengiver ikke alle digte fra perioden. Fortalen nævner digtene “Freden. (Et Brudstykke 1813)” og “Forslag til Norges Heltedigt”, som er udeladt på grund af pladsmangel (begge udgives i *Heimdall. Dansk Nyaars-Gave for 1816*). Lundgreen-Nielsen beskriver i *Det handlende ord* de resterende tekster fra perioden, som ikke er genoptrykt i *Kvæddinger* (1980, s. 644).

Grundtvig samler sine spredte digte fra tidsskrifter (med flest bidrag fra *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*), antologier og selvstændige udgivelser i *Kvæddinger*. Samlingen består overordnet af 46 digte, hvortil kommer tilegnelsesdigtet samt de tre digte i tillæggene til *Maskeradballet* og “Gunderslev Skov”, dvs. i alt 50 digte. Ud af

disse 50 findes syv førstetryk, dvs. digte som ikke har været udgivet før: tilegnelsesdigtet, “Skjaldelivet”, “Kammersvenden fra Morland”, “Golgatha”, “Historien”, “Karen Bjørns Minde” og “Thryms Kvide eller Hammervisen”. Foruden digtene optræder to genoptrykte prosatekster: fortalen til *Nytaarsnat* og H.G. Bechmans prosastykke “Tidernes Tegn. (En Drøm.)” fra *Sandsigeren*, 1811. I samlingen findes en overvægt af to former for digte: for det første rimbreve og lejlighedsdigte til kongelige, kollegaer eller venner (fx “Kvad til Dannerkongen Frederik hiin Sjette”, “Til Biskop Balle” og “Karen Bjørns Minde”) og for det andet digte om begivenheder og oplevelser, som har gjort indtryk på Grundtvig (fx “Anholtstoget” og “Gunderslev Skov”). Samlingen lægger ud med det selvbiografiske tilegnelsesdigt til moren, men derefter handler digtene i høj grad om Grundtvigs omverden. *Kvædlinger* kan betegnes som en samling af hans mere objektive og officielle digtning (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 645).

2.1 Grundtvigs kommentarer

Størstedelen af *Kvædlingers* digte er forsynet med kommentarer. Selvom disse kommentarer kan virke “uvelkomne”, både for indholdets skyld og for “det braagede Udseende de give Bogen”, udtrykker Grundtvig et håb om, at de vil blive budt velkommen af de læsere, bogen er beregnet på – de gamle venner af forfatterskabet (s. XVII). Kommentarerne er udformet som fortæller (i alt 3), tillæg (i alt 26), fodnoter (til i alt 14 digte) og udredende undertitler (i alt 4). I et brev til Grundtvig beskriver S.B. Hersleb digtene og kommentarerne som “et godt Selskab af gamle Venner, der vare mig des velkomnere, fordi de ret venlig fulgtes ad, omendskjønt [den] strænge Pædagogik fulgte dem i Hælene med Riset i Haanden” (Grundtvig 1924-1926, bind 1, s. 378). Grundtvig anmelder ofte andre forfatters værker kritisk, og denne stil opretholder han i bedømmelsen af sine egne digte.

Typisk oplyser kommentarerne om udgivelsesform, tilblivelsestidspunkt og anledningen til digtene. Hovedpunkterne er Grundtvigs vurdering af sine værker – ofte med fokus på deres indhold og udtryk. Vurderingen er ikke nødvendigvis ensidigt positiv eller negativ, da indhold og form ansues adskilt. Dette ses fx i tillægget til “Gunderslev Skov”, hvor Grundtvig finder det svært at gengive digtets sidste vers (“Jeg iler, jeg iler med vingede Fjed, / For Asernes Alter at kaste mig ned, / Og prise de hensovne Guder”, s. 36, strofe 9), som han kalder for vrøvl og løgn (s. 37). På trods af modstanden mod indholdet betegner han versene som “udentvivl nogle af de meest velklingende jeg har gjort” (s. 37).

Indholdsbedømmelserne af digtene fra perioden frem til 1811 bærer præg af Grundtvigs efterfølgende kristelige gennembrud. Han tager fx afstand fra sin beskrivelse af kristendommens komme i “Saga om Nor og hans Æt”, som i en fodnote betegnes som sludder (s. 111). I *Maskeradballet* har han anvendt “formastelige Ord”, der kan få Kristus til at fremstå som et “luftigt, indbildt Væsen” (s. 14), hvilket ikke var hans mening. Han lader dem dog stå til sin “Skam” og som et “Vidnesbyrd” fra denne tid (s. 15). I tillægget til “Knud Lavard” skriver Grundtvig, at hans manglende forstand på “Bøn [...] som paa Historiens Sammenhæng” skyldes, at han dengang (dvs. i 1809) “ei havde Gud levende for Øie” (s. 129). Endelig kalder han det i tillægget til

“Grundkløgtten ved Riisbrighs Grav” for sin vildfarelse, at han dengang søgte i “Asalæren og overalt i Tankeverden” efter en “Viisdom (Grundkløgt) uafhængig af Christus” (s. 133).

Den asamytologiske interesse, som har fyldt meget i Grundtvigs digtning frem til krisen i 1810, definerer han nu afstandtagende som sin ‘asarus’. Begrebet anvendes første gang på tryk i *Kvæddinger* (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 394) og findes i tillæggene til “Knud Lavard” og “Freias Priis”, hvor asarusen beskrives som bortdampet (s. 128) og udsovet (s. 138). I kommentarerne til andre tidlige digte gør han ligeledes meget ud af at identificere en begyndende udvikling væk fra mytologien og mod den kristne tro. I “Sagas Tempel” ser han en overgang og udvidelse af sin “poetiske Synskreds” (s. 145) og i digtet til Biskop Balle, at “min Sang dog efterhaanden nærmede sig min Tro og christnedes” (s. 147). Digtet til prins Christian August er ifølge Grundtvig det sidste eksempel på den asamytologiske interesse. Med en omtale af sig selv i tredjeperson skriver han om skjalden: “aldrig har han siden talt om Asers Magt, uden for at spotte og nægte den, aldrig har han siden brugt Nordens Myther uden som enkelte Billeder for christelig Sandhed” (s. 170). Grundtvigs beskrivelser af sin udvikling aftager efter denne kommentar. Krisen i 1810 medfører en overgang i forfatterskabet, som markeres i tillægget til “Anholtstoget”. Dette er Grundtvigs første digt efter hans tunge “Sindssygdом” og betegnes af ham selv blot som en penneprøve på, om han “endnu kunde synge om verdslige Bedrifter” (s. 248). Digtene fra den senere periode er kendetegnet ved færre indholdsvurderinger og generelt færre kommentarer. Kommentarerne til digtene fra 1813-1815 er rent bibliografiske. Ifølge Lundgreen-Nielsen skyldes dette, at Grundtvig ikke har vovet at udtale sig om deres betydning allerede i 1815 (1980, s. 645). Grundtvig må formodes at være mere enig med sig selv, og det sindelag som kommer til udtryk i digtene fra 1813 og frem, hvorfor færre og mindre kritiske kommentarer er nødvendige.

Digtenes æstetik bedømmes også. Der findes flest æstetiske vurderinger i kommentarerne frem til 1811; herefter er det kun to digte, som bedømmes på formen: “Kvad til Dannerkongen Frederik hiin Sjette” og “Kammersvenden fra Morland”. Disse får henholdsvis en positiv og en negativ bedømmelse. Digtets klang og tone beskrives ofte i vurderingen af dets æstetiske udtryk. Det kan være “velklingende” (s. 37) og klinge “ganske godt og ret trohjertigt” (s. 333), eller det kan mangle “Velklang” (s. 248 og 291) og have en “billedløs, og tildeels mat og slæbende Tone” (s. 132). “Begeistring” er også en hyppig betegnelse og anvendes 11 gange i kommentarerne. Beklagelsen over den manglende begejstring i “Knud Lavard” understreger, at begrebet er knyttet sammen med en positiv æstetisk vurdering (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 642). Enkelte digte er genoptrykt, som Grundtvig “tillægger lidet eller intet poetisk Værd” (s. XVI). Overordnet er han imidlertid ganske tilfreds med sine digtes æstetiske form, og bedømmelserne har oftest et positivt udfald.

Få af digtene er ikke udstyret med kommentarer. De fleste findes i samlingens sidste del, men et enkelt af digtene i første del er også undsluppet (“Villemoes” fra 1810). I en samling hvor størstedelen af digtene følges af kommentarer, kan disse manglende noter ses som en tavs positiv tilkendegivelse. At størstedelen af de ukommenterede digte findes i værkets sidste del, viser Grundtvigs tilfredshed med sin senere digtning.

Kommenteringen i *Kvæddinger* er behandlet hos Albeck 1955, s. 45-56, 113-115 og 211-212, og hos Lundgreen-Nielsen 1980, s. 641-648.

2.2 Udvalget

Kvæddinger er Grundtvigs fjerde digtsamling. Digtsamlingerne tæller også nytårgaverne *Idunna* (1810) og *Saga* (1811), samt samlingen *Nytaarsnat eller Blik paa Kristendom og Historie*. *Nytaarsnat* er som den eneste repræsenteret i *Kvæddinger*. *Kvæddinger* består, modsat de tre andre digtsamlinger, primært af genoptryk (i *Idunna* og *Nytaarsnat* er alt førstetryk, i *Saga* findes to genoptryk). Digtenes kronologiske rækkefølge og Grundtvigs kommentarer afbilder den udvikling, hans officielle forfatterskab har gennemgået i perioden 1808-1815. *Kvæddinger* kan derfor mere betegnes som en litteraturhistorisk antologi end en digtsamling.

Ingen af digtene fra samlingerne *Idunna* og *Saga* genoptrykkes i *Kvæddinger*, og samlingerne nævnes heller ikke i fortalen. Deres fravær er blevet tolket forskelligt. Gustav Albeck karakteriserer tavsheden om *Idunna* og *Saga* som påfaldende og villet. Han mener, at Grundtvig "fuldt bevidst sletter de to Samlinger af sit Forfatterskab" ved at udelade dem fra *Kvæddinger* (Albeck 1955, s. 56). Lundgreen-Nielsen mener derimod, at det er usandsynligt, at Grundtvig i stilhed ekskluderer to digtsamlinger i en periode, hvor han i fuld offentlighed kommenterer og forkaster tidligere arbejder. Lundgreen-Nielsen ser andre grunde til tavsheden. *Idunna* er i 1815 netop udsendt i en 2. udgave og dermed tilgængelig for interesserede, og *Saga* kan opfattes som et sidestykke til *Kvæddinger*, der "ikke rimeligt også kunne indgå i den nye bog i uddrag" (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 645). *Saga* skildrer på samme måde som *Kvæddinger* udviklingen i Grundtvigs forfatterskab. Hvor *Saga* er en beretning om Grundtvigs indre personlige udvikling, samler *Kvæddinger* Grundtvigs mere officielle og mere objektive lyriske forfatterskab (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 645).

2.3 Syv nye digte

I *Kvæddinger* findes i alt syv digte, som ikke har været trykt før. Alle digtene er fra perioden 1812-1815. De vil i det følgende blive behandlet efter deres placering i digtantologien.

2.3.1 Til Cathrine Marie Bang min elskede Moder

Tilegnelsesdigtet til Cathrine Marie Bang er Grundtvigs første trykte digt til sin mor. Digtet er selvbiografisk og skildrer Grundtvigs opvækst. Moren beskrives i kærlige vendinger, og det understreges, hvordan Grundtvig skylder hende alt sit syn og al sin sang (strofe 4). Han lægger desuden vægt på moderens adelsblod og sigter dermed til den tradition, at Bang-familien hører til Skjalm Hvides slægt (Falbe-Hansen 1921, s. 81). Digtets stil er billedfattig og enkel. Hos Albeck findes et eksempel på Grundtvigs indgående arbejde med sprogstoffet, som fremgår af forskellen mellem inspirationsstadiet (kladden) og det endelige resultat (1955 s. 114). Temaet om den kristne opvækst går igen i digtene til faren, hvoraf to er genoptrykt i *Kvæddinger* ("Til Præsten Johan Grundtvig" og "Til min Fader paa Hans Jubelfest den 5 Decbr. 1810").

2.3.2 Skjaldelivet

Tankedigtet “Skjaldelivet” er ifølge tillægget forfattet i begyndelsen af 1812. I digtet stilles spørgsmålet “Hvad er en Skjald?” to gange. Digtet begynder med fortællerens grublen over spørgsmålet (strofe 1-2), hvorefter en “usynlige Mund” beder ham “skue og lytte i Mag” (strofe 3). Efter at have lagt tankerne i ro kan han høre englenes sang og finder ud af, at skjalden allerede i vuggen er indviet til kristen lovsang af englene (strofe 4-6). I en afsides vugge høres engles sang om nordens guder, dog stadig med et kristent omkvæd (strofe 7). Fortælleren finder ud af, at han i sin digterbane skal synge de kristne toner, han hørte i “Barndoms Dage”, og dermed vandre sin “Bane paa Ny” (strofe 10). I strofe 11 gentages spørgsmålene fra strofe 1 og derefter opridses faserne i en digters liv (strofe 12-17). Strofe 18-20 beskriver gennem en allusion til Johannesevangeliet kapitel 3, hvordan mennesket kun gennem den kristne ånd kan blive som et barn igen. Digtets sidste del (strofe 21-27) opremser navnene på historiske kristne skjalde og opfordrer de nulevende til at lade sig genføde i troen. I tillægget forklarer Grundtvig, at han fortryder at have nævnt visse af disse skjalde, da han ikke længere betegner dem som kristne. Han vil dog ikke udelukke digtet fra samlingen, da han stadig ser meget sandhed i det.

2.3.3 Kammersvenden fra Morland

“Kammersvenden fra Morland” er et historisk-episk digt fra 1812. Det bygger på fortællingen fra Apostlenes Gerninger kapitel 8, 26-39 om apostlen Filip og den etiopiske hofmand. Fortællingen er meget tæt på bibelteksten, men digtets 35 strofer tilføjer også ekstra stof i begyndelsen (strofe 1-8) og slutningen (strofe 24-35). Disse tilføjelser beskriver Grundtvig selv i digtets tillæg, hvor han kalder dem gætninger. Den afsluttende tildigtning, hvor hofmanden missionerer i sit hjemland, mener Grundtvig er nødvendig, da det må være “umuligt, at den Kammersvend kunde fortie sin Troe” (s. 332). I strofe 27 spørger et fortæller-jeg: “Saa drømde jeg det Syn vel kun?”, hvorefter dette jeg beretter om hofmandens færd efter den kristne omvendelse og endelig udtrykker et håb om, at de vil forenes “i Abrams Skjød” (strofe 33-35). Lundgreen-Nielsen kalder det digtets svaghed, at “fortælleren trænger sig på med sit eget jeg, så det undertiden er uklart, hvornår de bibelske figurer og hvornår han selv er tillagt replikker og tanker” (1980, s. 566). Grundtvig giver selv digtet en positiv æstetisk bedømmelse (s. 333).

2.3.4 Golgatha

“Golgatha” beretter ud fra Lukasevangeliet kapitel 23 om Jesu korsfæstelse og død. Digtets 15 strofer bevæger sig fra en gendigtning af Lukasevangeliet i strofe 1-10 til en tydning (strofe 11-14). Sidste strofe rummer et fortæller-jegs skildring af sin vej til Golgata. Kompositionen med gendigtning og tydning er inspireret af Kingo (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 566). Beskrivelsen af Golgata og dets landskab ændrer sig efter Jesu død. Træet, der i strofe 2 er visnet og hvis “Blomst er Pine”, forvandler sig til livets træ i strofe 12. På livets træ (et billede på korset) findes himmelske druer, der kan læge (strofe 13). Fortælleren vil gå til Golgata med sit kors; verdens eng skal ikke holde ham tilbage med sin skønhed, for denne har døden i sin drue (“Slangen lurer i dit Skjød, / Død er i din Drue”, strofe 15). Ifølge Lundgreen-Nielsen kan træ- og

druebillederne ses som en protest mod Oehlenschlägers brug af samme. I Oehlenschlägers digte "Getsemane og Golgatha" og "Den hellige Nadvere" fra *Poetiske Skrifter* (1805) anvendes billederne som paralleller med den levende natur, hvorimod Grundtvig gør dem til modsætninger (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 566). Digtet har intet oplysende tillæg, men ud fra dets placering i *Kvæddinger* må det være forfattet i 1812.

2.3.5 Historien

Lige som "Golgatha" har tankedigtet "Historien" intet tillæg, men må formodes at være fra 1812. Det begynder med en dialog mellem fristeren og den kristne skjald om historien og dens betydning. Denne dialog udgør de første 28 af digtets 34 strofer. Fristerens synspunkt er, at alt er forgængeligt, og at det ikke nytter noget at se tilbage på svundne tider, da det kun medfører "Sorg og Pine" (strofe 1-12). Skjalden svarer igen med "Forstum, du Frister! [...] bortviig i Jesu Christi Navn!" (strofe 12) og argumenterer mod fristeren med kristen forkyndelse. Ifølge fristeren er ingen beskyttet mod tidens bølger, som ødelægger og opsluger folkefærd. Skjalden finder imidlertid sikkerhed i "Herrens Ark" (strofe 17). Arken, som først er Noahs ark og senere pagtens ark, placeres af tidens strømme på Ararats bjerg, "hvor evig den skal staa" (strofe 18). Beskrivelsen af tidens strømme og arkens placering på bjerget viser Grundtvigs historiske blik, som fra et højdepunkt skuer over historiens floder.

Læs mere

Tidens strøm henviser også til den historiske tidstavle, som skitserer folkeslags historie gennem strømme og floder, der løber ind og ud af hinanden, i takt med at folkefærd samles og skilles. Grundtvig anvender disse tidstavler i sin historiske undervisning, jf. [indledning til *Historisk Børne-Lærdom og Tidens Ström eller universal historisk Omrids*](#).

Efter dialogen mellem fristeren og skjalden findes en tale til Danmark (strofe 29-34). Her opfordres til religiøs vækkelse. Arkens flag er blevet til Dannebrog, og arken er blevet erstattet af linjeskibet Phoenix, hvorfra danskerne skal bekæmpe hedningerne. Moderen, som digtet henvender sig til, er Danmark. I digtets slutning varsler Grundtvig en stor åndelig vækkelse i landet (strofe 33, se Albeck 1955, s. 114).

2.3.6 Karen Bjørns Minde

"Karen Bjørns Minde" udspringer af Grundtvigs bevægelse over læsningen af Tyge Rothes mindeskrift til sin afdøde hustru. Karen Bjørn dør den 12. februar 1795, hvorefter Rothe skriver mindeskriftet *Karen Bjørns Minde*, som udkommer den 19. december 1795, den dag Rothe selv dør. Grundtvigs digt har to dele, som adskilles af en skillestreg. Den første del er digtet til Karen Bjørns barnebarn, Karen Linde (født Rothe), i anledning af hendes bryllup. Den anden del er til Grundtvigs forlovede Lise (egl. Elisabeth) Blicher. Den første del er ifølge Grundtvigs almanak forfattet den 8. september 1813 på hans 30-års fødselsdag (jf. Grundtvig 1955, s. 78 f.). Den sidste del til Lise er tilføjet i slutningen af september og har i manuskriptet titlen "Til Lise. Ved

Karen Bjørns Minde. 8de og 28. Septbr 1813” – Lises fødselsdag er den 28. september (Grundtvig 1813 og Grundtvig 1882, s. 141). Inspirationen fra Rothes *Karen Bjørns Minde* ses både i digtets titel og indhold, som følger mindeskriptet tæt (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 587).

Karen Bjørn skildres i digtet som indbegrebet af “Dannekvinden” – den agtværdige danske og kristne kvinde, der hos Grundtvig er symbolet på den sande danske kristendom (jf. Lundgreen-Nielsen 1980, s. 589). Karen Bjørns egenskaber som hustru, moder og god kristen fremhæves sammen med hendes holdning til kvindens position i samfundet. I Rothes skrift mener Karen, at kvindens plads er i hjemmet og ikke i det politiske samfund som aktiv “borgerinde” (Rothe 1795, s. 34 og 38). Grundtvig gendigter dette i bifaldende tone (strofe 5). Kvindefrigørelse er ikke en del af dannekvindeidealet. Endvidere er der ifølge Lundgreen-Nielsen ikke tale det sædvanlige mandlige ideal om ydre skønhed hos kvinden. Hun hyldes derimod for sine åndelige egenskaber i form af kristendommen. Kvinden i “Karen Bjørns Minde” er modstykket til den mandlige helt, som Grundtvig dyrkede i asaårene (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 589).

Hvor første del er forkyndende overfor de unge kvinder, er anden del til Lise mere vemodig. Grundtvig skriver i tillægget, at denne del måske kunne være udeladt, men at han føler sig nødsaget til at beskrive sine følelser for hende, som Tyge gør for sin Karen. Vemodigheden består i, at Grundtvig spår om deres kommende modgang. I forlovelsesgave giver han Lise “Verdens Spot og Daarers Had”, som han håber, hun kan bære glad (strofe 17). Døden spiller en væsentlig rolle gennem hele digtet – især med henblik på det minde, man efterlader. Grundtvig er sikker på, at Lise også har i sinde “Sødt at slumre hen til Ro / Som en christen Dannekvinde” (strofe 16) – således at en skjald også vil digte om hende i fremtiden.

2.3.7 Thryms Kvide eller Hammervisen

“Thryms Kvide eller Hammervisen” er *Kvædningers* afslutningsdigt. Digtet genfortæller over 100 strofer – hver på 7 verslinjer – myten om Thors brudfærd (*Þrymskviða*) fra *Den ældre Edda*. Til disse strofer findes desuden 56 fodnoter. Digtet udvider den oprindelige fortælling med et “Fortaleriim” samt en tildigtning efter eddadigtets slutning. Digtets stil er ironisk, og det formår foruden at gendigte mytekvadet også at forkynde kristendom, samt – ad lettere skjulte veje – at kommentere situationen mellem Norge og Danmark i 1815.

Digtets første syv strofer er en fortale. Her markerer Grundtvig sin tilgang til mytologien. Arbejdet med myten er til “ingen Nytte, / Men kun til *Tidsfordriv*” (strofe 5). Der er ikke længere noget ophøjet over de gamle eddadigte, som blot er “Opspundet” i de “grumme gamle Dage” (strofe 6). Tonen er munter og uhøjtidelig. Han digter til de “Danske, Norske Dreng! / Som end af Kløgt ei sprak” (strofe 1), og som han vil “indbilde / En Snak om Asa-Thor” (strofe 3). I strofe 8-15 præsenteres Thor og Freja samt styrkebæltet, som er beskrevet i *Gylfaginning* (*Den yngre Edda*), og som giver Thor sine kræfter. Selve gendigtningen af *Þrymskviðas* fortælling om Thors brudfærd findes fra strofe 16-79, mens strofe 80-100 er Grundtvigs tildigtning.

Som i eddadigtet vågner Thor en morgen og har mistet sin hammer. Loke finder ud af, at tursernes konge Trym har stjålet hammeren og kun vil give den tilbage, hvis han kan få Freja til brud. Freja nægter, og Thor må derfor selv drage til Trym forklædt som Freja i brudetøj og med Loke som sin tjenestepige. Efter komiske scener mellem bruden Thor og brudgommen Trym bliver hammeren bragt frem. Thor får den i hænde og dræber alle jætterne. Grundtvigs gendigtning er meget tæt på originalen. Digtet er dog udvidet, og der går i gennemsnit to Grundtvig-strofer for hver eddastrofe (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 646). I gendigtningen findes elementer, som er Grundtvigs egne påfund. Disse elementer tilføjer en ny historie til digtet, men uden at ændre dets grundtræk (Auken 2005, s. 219). Thors styrkebælte, som Grundtvig introducerer i strofe 9, anvendes til at forklare et af eddadigtets dunkelheder – hvordan Thor mister sin hammer. Ifølge Grundtvig har Thor i sin rus forsmået styrkebæltet. Han har mistet sine kræfter, og derfor kan jætterne stjæle hammeren (strofe 18).

Strofe 80-100 fortsætter fortællingen efter eddadigtets slutning og tilføjer endnu et bryllup. Thor har fået hammeren igen. Tilbage i Asgård lægger han hammeren i Frejas skød for derefter at blive viet til hende (strofe 85). I de efterfølgende strofer optræder kristne symboler. Freja og Thor skal “i Kors” forenes (strofe 86), og fra asken Yggdrasil spirer et kors (strofe 95). To svaner svømmer i det hellige væld ved Yggdrasils tredje rod (Urds brønd ifølge fodnoten) og forkynder historien gennem deres sang. Ifølge Toldberg er svanerne i Urds brønd Grundtvigs ældste poesisymbol (Toldberg 1950, s. 174). Svanernes sang er eskatologisk. Den rummer en profeti om tidens ophør og Yggdrasils undergang (1950, s. 175). Svanernes sang forkynder også kristne budskaber. De synger om Frejas undfangelse af “Den sidste Gudesøn”, der “rykkes bort fra Jorden / Alt i den sidste Torden, / Og lyner ned igjen” (strofe 97).

Til digtet findes 56 fodnoter, hvoraf flere bidrager til digtets ironiske tone – i samme stil som fodnoterne til “Idunnas Æbler” (fra *Idunna* 1810). Fodnoterne er en blanding af filologiske kommentarer, forklaringer med talemåder og ordsprog og længere kommentarer, som udlægger fortællingen i et nyt historisk perspektiv. (Grundtvig spiller desuden på “glossers” dobbelte betydning: en forklaring af udtryk; spottende ord, stiklerier.) Allerede i den første fodnote er Grundtvig skælmsk. Her beretter han om forlæggene til digtet: to udgaver af *Den ældre Edda* (Sandvig 1783 og Den Arnamagnæanske Kommission 1787) samt “et Autographon”. Autographonet er angiveligt et håndskrift fra “det Capellanske Bibliothek”, som han har afskrevet på sine “Reiser i Barbariet” (s. 441 f.) – dette på trods af at Grundtvig i 1815 endnu ikke har været udenlands. Lundgreen-Nielsen spørger, om han henviser til “det landlige og kristne Udby?” (1980, s. 646). Autographonet kan antages at være opdigtet af Grundtvig (Auken 2005, s. 226). Det angives som kilde for Grundtvigs tildigtning (strofe 80-100) samt for flere af ordsprogene (se fx s. 452 og 455).

Digtets længste fodnote, som strækker sig fra side 470-472, fremstiller en teori om myten, fremlagt af Grundtvigs ‘mytologiske ven’, der ligeledes må betragtes som en opdigtet størrelse. Ifølge teorien er digtet fra Kalmarunionens tid og en hyldest til Margrete 1. (s. 470 f.). Den lange note skildrer fortællingen om Thor som en allegori over Kalmarunionen og dens deltagere inden unionens dannelse. Sverige fremstilles

som den onde (Thrym), der forsøger at stjæle Norge (hammeren). Allegorien over Norge som Thors hammer findes allerede i digtet (strofe 8). Det beskrives, at Thor kun har sin kraft, når han både har styrkebæltet (billede på Danmark, jf. strofe 9) og sin hammer. Når Danmark og Norge står sammen, har Norden sin styrke (Auken 2005, s. 221). Selvom Grundtvig fremstiller de samme billeder i digtet, som teorien også fremlægger, er han tilsyneladende afvisende overfor denne udlægning. Han opsummerer, at

jeg, trods min store Forundring over, at det Alt kan passe saa, ingenlunde kan bifalde Conjecturen [gisningen]. Var jeg derimod ikke bange for at ansees for overtroisk og fordomsfuld, vilde jeg hellere ansee Mythen for en Slags Spaadom, der i Margrethes Dage vel ei fuldelig, men dog mærkelig opfyldtes (s. 472).

Hensigten med allegorien er at kommentere den politiske situation mellem Danmark og Norge 1815 (se Albeck 1955, s. 212 og Auken 2005, s. 227). I 1814 skærper Frederik 6. trykkefrihedsforordningen fra 1799 med et tillæg, som gør det endnu sværere at udtrykke sig kritisk om politiske spørgsmål uden om censuren. Grundtvig anvender det ironiske og distancerende dække til at fremsige en kritik af skilsmissen mellem Norge og Danmark. Dermed kan han kommentere situationen uden direkte at nævne den. Han ønsker et styrket Norden, hvor Danmark og Norge er forenet – som Thor og Freja i digtet.

3 Sammenfatning

Kvædlinger er en statusopgørelse over Grundtvigs trykte forfatterskab frem til 1815. Han anvender *Kvædningers* komposition til at definere sin udvikling i perioden 1808-1815 og samtidig udtrykke sin digteriske position i 1815. Meget er hændt i Grundtvigs liv de syv år, samlingen dækker. Asaårene er overstået og er blevet efterfulgt af en religiøs periode. Digtenes kommentarer viser, at Grundtvig er tilfreds med sin digteriske udvikling. Han belyser især sin ændrede kristne forståelse. Selvom han lægger afstand til det, han engang var og mente, fremlægges det alligevel uredigeret gennem de tidlige digte, som genoptrykkes uden større ændringer. *Kvædningers* digte beskriver Grundtvigs reaktioner over for begivenheder i den omverden, han iagttog, og står som modsætningen til *Saga* fra 1811, hvor Grundtvig beretter om sit indre liv.

4 Efterliv

Af fortalen fremgik det, at *Kvædlinger* ikke var stilet til anmelderne, som Grundtvig alligevel ikke mente, havde skik for at recensere hans værker (s. XVII). Anmeldelserne af *Kvædlinger* udeblev også. Den eneste omtale kom i *Tilskueren*, den 4. juli 1815, nr. 53, hvor Rahbek, under pseudonymet Wahrmund Frauenlob, viede et helt nummer til værket. Omtalen indeholdt kun ros og fremhævede især samlingen for dens digte til og om kvinder.

5 Anvendt litteratur

5.1 Trykt

- Albeck, Gustav (1955) *Omkring Grundtvigs Digtsamlinger. Studier i Grundtvigs lyriske Forfatterskab 1808-16*. Århus & København.
- Auken, Sune (2005) *Sagas spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. København.
- Den Arnamagnæanske Kommissions udgave (1787) *Edda Sæmundar Hinns Fróða. Edda Rhythmica seu antiquior, vulgo Sæmundina dicta (da. Sæmund den Frodes (eller Lærdes) Edda)*, bind 1, udg. Guðmundur Magnæus, Jón Johnsonius, Jón Ólafsson, Finnur Magnússon og Gunnar Pálsson. København.
- *Dagen*, 4. januar 1812, nr. 4. København.
- Falbe-Hansen, Ida (1921) *N.F.S. Grundtvigs selvbiografiske Digtning*. København & Oslo.
- *Fyens Stifts Kongelig allene privilegerede Adresse-Avis og Avertissements-Tidende*, 31. december 1811, nr. 179. Odense.
- Grundtvig, N.F.S. (1808a) *Maskeradballet i Danmark 1808. Et Syn*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1808b) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1809-1811) *Optrin af Nordens Kæmpeliv*, bind 1-2. København.
- Grundtvig, N.F.S. (u.å.: 1810) *Idunna. En Nytaarsgave for 1811*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1811a) *Saga. Nytaarsgave for 1812*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1811b) *Nytaarsnat eller Blik paa Kristendom og Historie*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815a) *Kvæddinger eller Smaakvad*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1815b) *Heimdall. Dansk Nytaars-Gave for 1816*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1880-1930) *Poetiske Skrifter*, udg. Svend Grundtvig, bind 1-9, bind 3 (1882). København.
- Grundtvig, N.F.S. (1924-1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 1-2. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1955) "Grundtvigs almanak for aaret 1813" i *Grundtvig-Studier 1955*, s. 76-81, udg. Gustav Albeck. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S.*

Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819. København.

- Oehlenschläger, Adam (1805) *Poetiske Skrifter*, bind 1-2. København.
- Rothe, Tyge (1795) *Karen Bjørns Minde*. København.
- Sandvig, Bertel Christian overs. (1783) *Forsøg til en Oversættelse af Sæmunds Edda*, bind 1. København.
- Toldberg, Helge (1950) *Grundtvigs symbolverden*. København.
- Wahrmund Frauenlob (1815) "Hr. Tilskuer!" i *Tilskueren. Et Ugeskrift*, den 4. juli 1815, nr. 53, s. 417-424, udg. Knud Lyne Rahbek. København.

5.2 Utrykt

- Dons, Povel (11. januar 1812) [Brev til Grundtvig], Det Kongelige Bibliotek, København, Grundtvig-arkivet, fasc. 453.b.5.
- Grundtvig, N.F.S. (1813) "Til Lise Ved Karen Bjørns Minde. 8de og 28de Septbr 1813" ms. i Det Kongelige Bibliotek, København, Grundtvig-arkivet, fasc. 387.24.a.